

РОЗДІЛ 11 МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

УДК 341.1

DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-11/118>

ПОНЯТТЯ І СКЛАД ACQUIS COMMUNAUTAIRE CONCEPT AND COMPOSITION OF THE ACQUIS COMMUNAUTAIRE

Асірян С.Р., к.ю.н.,
асистент кафедри права Європейського Союзу
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Сайко І.О., студентка III курсу факультету міжнародного та європейського права
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Стаття присвячена дослідженню поняття та становленню природи *acquis communautaire* в контексті інтеграції до Європейського Союзу. Даний принцип відображає основні цінності ЄС, до яких, зокрема, відносять зону вільної торгівлі, співпрацю між державами-членами Європейського Союзу, а також забезпечення прав та особистих свобод людини і громадянина. Була приділена увага історії становлення *acquis communautaire*, як важливої частини законодавства Європейської Унії, розглянуті основні складові елементи та їх функціонування в межах правової системи ЄС, а також структуру, що дає змогу глибше зрозуміти характер внутрішнього законодавства Європейського Союзу. На основі аналізу наукової літератури, законодавчих та регулятивних документів були досліджені: затвердження поняття "*acquis communautaire*", як загальноживаної дефініції для загальної характеристики законодавства ЄС, міжнародно-правова важливість терміну для країн, які планують стати учасниками Європейського союзу, та аналіз судової практики, яка створила прецедент для майбутнього вдосконалення законодавства ЄС. Стаття висвітлює важливість цього принципу як механізму забезпечення єдності та узгодженості правового простору Союзу. Актуальність даної теми зумовлена важливістю значення *acquis* ЄС для формування правової основи європейської інтеграції, що сприятиме не тільки економічному розвитку держав-членів, але й забезпечить політичну та соціальну стабільність в європейському регіоні. Для потенційних кандидатів на вступ до ЄС, до яких з 2022 року також належить Україна, розуміння сутності *acquis communautaire* є важливим, оскільки відповідність внутрішнього законодавства вимогам ЄС є необхідною умовою для того, щоб стати частиною Євросоюзу. Таким чином, важливо правильно розуміти суть *acquis communautaire*, оскільки держави-кандидатки мають адаптувати їх внутрішнє законодавство відповідно до його вимог. Метою дослідження даного питання складає аналіз терміну *acquis communautaire* на основі законодавчих актів ЄС та інших джерел права, які є важливими для його правильного трактування.

Ключові слова: *acquis communautaire*, інтеграція до Європейського Союзу, цінності Європейського Союзу, *acquis* ЄС, право ЄС, розширення ЄС.

The article is devoted to the study of the concept and formation of the nature of *acquis communautaire* in the context of integration into the European Union. This principle reflects the core values of the EU, which include, in particular, a free trade area, cooperation between EU member states, and the protection of human and civil rights and freedoms. Attention was paid to the history of the *acquis communautaire* as an important part of the European Union legislation, the main constituent elements and their functioning within the EU legal system, as well as the structure, which allows for a deeper understanding of the nature of the internal legislation of the European Union. Based on the analysis of scientific literature, legislative and regulatory documents, the author examines the following: the adoption of the concept of '*acquis communautaire*' as a commonly used definition for the general characterisation of EU legislation, the international legal importance of the term for countries planning to become members of the European Union, and the analysis of court practice that has set a precedent for the future improvement of EU legislation. The article highlights the importance of this principle as a mechanism for ensuring the unity and coherence of the Union's legal space. The relevance of this topic is due to the importance of the EU *acquis* for the formation of the legal framework for European integration, which will contribute not only to the economic development of the Member States, but also ensure political and social stability in the European region. For potential candidates for EU accession, including Ukraine from 2022, understanding the essence of the *acquis communautaire* is important, as compliance of domestic legislation with EU requirements is a prerequisite for becoming part of the EU. Thus, it is important to understand the essence of the *acquis communautaire* correctly, since the candidate states have to adapt their domestic legislation in accordance with its requirements. The purpose of this study is to analyse the term '*acquis communautaire*' on the basis of EU legislation and other sources of law which are important for its correct interpretation.

Key words: *acquis communautaire*, integration into the European Union, values of the European Union, EU *acquis*, EU law, EU enlargement.

Постановка проблеми. *Acquis communautaire* є фундаментальним поняттям, яке важливо аналізувати задля правильного розуміння функціонування Європейського Союзу та євроінтеграційних процесів, які пов'язані з його розширенням. Його першочергове завдання полягає в тому, щоби адаптувати національні законодавства країн, які планують інтеграційні процеси, відповідно до приписів та норм ЄС.

Об'єкт дослідження складає сам термін *acquis communautaire*, а його **предмет** – зародження та еволюція терміну, його склад та структура.

Виклад основного матеріалу. Виникнення поняття *acquis communautaire* пов'язане з процесом розширення Європейського Союзу. І незважаючи на те, що цей термін використовувався майже від початку його створення,

саме нормативного закріплення воно дістало під час другої зустрічі керівництва Європейського економічного співтовариства. Учасники запровадили певні вимоги, які держави, котрі прагнуть єднатися до ЄС, повинні були виконати перед вступом до спільноти. Ці нормативні засади були зазначені у статті 49 Договору про Європейський Союз [1].

Acquis communautaire стало широкоживаним після того як свій шлях євроінтеграції розпочали такі країни як Великобританія, Ірландія та Данія, у зв'язку з тим, що тоді до них могли застосовуватися його основні принципи. Однак навіть після цього виникали труднощі визначенням даного поняття, оскільки, через те, що не було встановлено єдиної мови ЄС, мовами держав-членів воно трактувалося по різному. Саме тому через відсутність єдиного

варіанту перекладу загальнозживаним стало його значення французькою мовою, яке умовно можна трактувати як «надбання спільноти» [2].

Згодом поняття стало набувати більш ширшого значення. Таким чином, в статті 3 розділу 1 Маастрихтського договору було зазначено, що «Союз має єдину інституційну структуру, що забезпечує узгодженість та тяглість діяльності, спрямованої на досягнення його цілей, і водночас шанування та розвиток *acquis communautaire*» [3]. Тож, можемо зробити висновок, що «добробок Спільноти» вважався основою інституціональної системи Європейського Союзу. В статті 43 цього ж договору зазначено, що держави, які мали б на меті започаткувати посилену співпрацю повинні «...шанувати *acquis communautaire* та заходи, що їх ухвалено ...» [3].

Незважаючи на вищезазначене, в Лісабонському договорі, який визначив остаточні принципи функціонування ЄС, відсутні будь-які згадки про зміст поняття *acquis communautaire*. Це було зроблено для того, аби уникати надмірних згадок про наддержавність правової системи Євросоюзу [4].

Як вже пояснювалося раніше, *acquis communautaire* – це сукупність загальних прав та обов'язків, які становлять основу законодавства Європейського Союзу і включені до правових систем його держав-членів [5]. Важливими складовими, які лежать в межах цього поняття, прийнято вважати зміст, принципи та завдання правових актів ЄС, судову практику Європейського суду з прав людини, «м'яке право» ЄС, яке ще відоме як “soft law”, та міжнародні угоди і міждержавні угоди, які пов'язані із діяльністю співтовариства [6]. Таким чином, можна зробити висновок, що дане поняття можна вживати в синонімічному значенні з поняттям «законодавство ЄС», оскільки вищепераховані джерела права є основними для Європейського Союзу.

Проаналізуємо кожну із складових.

До найбільш відомих правових актів ЄС, в яких міститься поняття принципу *acquis communautaire* відносяться Договір про Європейське Співтовариство вугілля та сталі, Договір про Європейське Економічне Співтовариство, Договір про заснування Європейської Спільноти з атомної енергетики, Амстердамський та Ніщський договори [7]. Вони були першими, які закріпили значення *acquis* ЄС як низку нормативно-правових актів за якими законодавства країн мають відповідати структурі Євросоюзу. Також, правова база, яка містилася в цих договорах, утворила основу функціонування Союзу. Їх використовують як норми первинного права, тобто такі що започатковують права і обов'язки держав-членів ЄС, яких ті повинні ретельно дотримуватися.

Іншою важливою правовою сферою, де використовується принцип *acquis communautaire*, є міжнародні угоди, які Євросоюз укладає з іншими країнами. Якщо розглядати це з точки зору євроінтеграції, то цей принцип полягає в тому, аби підпорядкувати законодавство країни, яка планує стати частиною Євроспільноти, відповідно до загальних норм та принципів ЄС. До прикладу, у статті 69 Угоди про стабілізацію і асоціацію між Європейською Спільнотою та країнами членами, з однієї сторони, і Республікою Хорватія, з іншої сторони [8], було зазначено, що якщо Хорватія планує стати членом ЄС, то вона «...повинна привести своє законодавство відповідно до *community acquis*». Державі знадобилося майже 9 років для подолання цього шляху. В 2022 році, Україна набула статус кандидата на вступ до ЄС. Під час свого візиту до Києва в 2023 році, Голова Європейської Ради, Шарль Мішель, заявив, що «...якщо Україна продовжить в такому

ж темпі приводити своє законодавство у відповідність до Європейського, то вона зможе стати частиною спільноти до 2030 року...» [9].

Судова практика ЄС також є важливою для формування поняття *acquis communautaire*. Це показано на прикладі справи 81/77 SARL Les fils de Henri Ramel v Receveur des douanes [10]. Дану справу розглядав Європейський Суд Справедливості, який є офіційною інституцією ЄС, що охоплює і контролює всю судову владу Європейської Унії. Вона стосувалася митних питань і була важливою для тлумачення їх законодавства в Межах Європейського Економічного Співтовариства. Суд посилався на принцип *acquis*, оскільки він вважався надбанням Співтовариства в питанні об'єднання спільного ринку. Після завершення судового процесу, цей кейс став важливим прецедентом для подальшого розвитку права Європейського Союзу.

М'яке право ЄС зазвичай вважається частиною *acquis communautaire*. Це відбувається тому що воно охоплює норми і принципи, які не є імперативними, однак інститути ЄС, що їх запровадили, можуть бути такими [11]. Юридична сила *soft law* визначається відповідно до його тлумачення Європейським Судом, тому якщо воно визнано таким, яке має юридичну силу, його можна буде застосовувати як основу імплементації правил поведінки в різних інститутах ЄС.

Acquis communautaire, або як він ще називається *acquis* ЄС, у своїй еволюції пройшов кілька етапів розвитку, які стосуються розширення меж Євросоюзу [12]. На етапі формування і включно до Сьомого розширення ЄС його законодавство складалося з 31 глави, які регулювали питання спільного ринку, економіки та інших інституцій об'єднання. Однак, з доєднанням Республіки Хорватія до спільноти в 2013 році [8], законодавство розширилося до 35 глав [13]. В переважній більшості, ці глави стосуються регулювання питань стосовно спільного ринку ЄС, його економіки та монетарного союзу, енергетичних питань та науково-дослідницької діяльності.

Перш за все, варто зазначити, що внутрішній ринок ЄС має «чотири свободи», які включають рух товарів, осіб, послуг і капіталів. Положення щодо них містяться в перших чотирьох главах [13]. Аналізуючи їх, можна зрозуміти, що найбільша частина *acquis* міститься в першому розділі [13], таким чином можемо зробити висновок про те, що якщо запровадити вільний рух товарів, тобто усунути мита, квоти та бар'єри у торгівлі між державами-членами ЄС, економічні та торговельні показники спільноти масово зростуть і покращать ситуацію у світовому рейтингу. Свобода пересування працівників також є важливою, оскільки вони повинні мати право вільно пересуватися в межах Союзу та працювати на рівних правах з іншими громадянами.

Висновок. Підбиваючи підсумки, можемо зазначити, що поняття *acquis communautaire* є основою та загальнозживаною складовою європейських правових стандартів, які мають бути дотримані всіма членами Європейського Союзу. «Надбання Спільноти» лежить в основі єдиної правової системи ЄС та забезпечує його єдність та стабільність. Завдяки цьому, відбувається полегшення співпраці між країнами на спільному ринку, забезпечується стабільність та соціальна справедливість, оскільки *acquis* ЄС має вагоме значення у більшості інституцій Союзу.

Це поняття також є важливим для євроінтеграційних процесів і, як це зазначалося в загальному тексті статті, щоразу вдосконалюється, аби країнам, які прагнуть долучитися до Євроспільноти, було легше адаптувати їх національне законодавство відповідно до норм внутрішнього законодавства ЄС.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституційні акти Європейського Союзу (в редакції Лісабонського договору) / пер. Г. Друзенка та С. Друзенко, за загальною редакцією Г. Друзенка. К.: «К.І.С.», 2010. 536 с.
2. Петров Р. А. Еволюція поняття "acquis communautaire" в праві Європейського Союзу. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. Київ, 2012. 145–148 с. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/daa2f6cb-6a92-46fd-a67d-b87393f83d63/content>
3. Treaty on European Union (Maastricht, 7 February 1992). Official Journal of the European Communities (OJEC). 29.07.1992, No C 191. [s.l.]. ISSN 0378- 6986. "Treaty on European Union", p. 1. URL: https://www.cvce.eu/content/publication/2002/4/9/2c2f2b85-14bb-4488-9ded-13f3cd04de05/publishable_en.pdf
4. Яковюк І. В. Прояв наднаціональності в Європейському Союзі. Державне будівництво та місцеве самоврядування. 121-128 С. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/2841/1/Jakovyk_121.pdf
5. European Commission. Acquis. Official web-site. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/acquis.html> (date of access: 09.07.2023)
6. Трихліб К.О. Зміст та обсяг acquis communautaire. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції "Теорія та практика адаптації законодавства України до законодавства ЄС". Київ, 2018. 84–87 с. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/14946/1/Trykhlub_84-87.pdf
7. Історія європейської інтеграції від Римської імперії до Європейського Союзу. Монографія. За редакцією І. В. Яковюка. Редакція журналу «Право України». Київ, 2012.
8. Stabilisation and Association Agreement between the European Communities and their Member States, of the one part, and the Republic of Croatia, of the other part. *Official Journal L 026* , 28/01/2005 P. 0001–0002. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/agree_international/2005/40/oj
9. Ukraine may become EU member by 2030. Ukrainian World Congress. 2023. URL: <https://www.ukrainianworldcongress.org/ukraine-may-become-eu-member-by-2030-european-council-president/>
10. Judgment of the Court of 20 April 1978. Société Les Commissionnaires Réunis SARL v Receveur des douanes ; SARL Les fils de Henri Ramel v Receveur des douanes. References for a preliminary ruling: Tribunal d'instance de Bourg-en-Bresse – France. Joined cases 80 and 81/77. *European Court Reports 1978-00927*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61977CJ0080>
11. Петров Р.А. Транспозиція «acquis» Європейського Союзу у правові системи третіх країн: Монографія. К.: Істина, 2012. 384 с. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5be54353-2e49-4d3b-aeaa-a7c9c5f01151/content>
12. Дєрега В. В. Характерні риси й особливості розширення ЄС. 120–139 с. URL: <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/posibnuku/252/8.pdf>
13. Acquis ЄС. Глави законодавства Європейського Союзу. Euroscope by ANTS Ukraine. 2023. URL: <https://euroscope.org.ua/acquis-yes/>